

تعلیم و تربیت چیست؟

دکتر احمد به پژوه - دانشیار روان‌شناسی دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران

تعلیم و تربیت، همواره به تفاوت‌های فردی و نیز به شباهت‌های فردی توجه می‌کند.

تعلیم و تربیت، مشتمل است بر مجموعه تلاش‌های نامرئی، سازمان‌نیافته و غیررسمی و تلاش‌های مرئی، سازمان‌یافته و رسمی.

تعلیم و تربیت، مجموعه تلاش‌هایی است سنجیده و منظم برای نیل به هدف‌های مشخص، نه اقدامی از نوع آزمایش و خطا.

تعلیم و تربیت، تلاشی است برای شناسایی، رشد و شکوفاسازی توان‌های بالقوه، نه ایجاد توان‌ها.

تعلیم و تربیت، تلاشی است برای ادب کردن و با ادب شدن.

تعلیم و تربیت، تلاشی است برای آموختن راه و رسم زندگی در دنیای کنونی و چگونگی خوب زیستن.

تعلیم و تربیت، تلاشی است برای انتقال میراث‌های فرهنگی مطلوب و ارزشمند از نسلی به نسل دیگر.

تعلیم و تربیت، تلاشی است برای تأثیر گذاشتن و نفوذ کردن بر متعلم‌متربی.

تعلیم و تربیت، تلاشی است که در فضای عاطفی مطلوب و امن تحقق می‌یابد.

تعلیم و تربیت، تلاشی است تدریجی و زمان‌بر، نه اقدامی ناگهانی.

تعلیم و تربیت، تلاشی آگاهانه و عالمانه است، نه عملی تصادفی و کورکورانه.

تعلیم و تربیت، تلاشی است برای شکل‌دهی، تقویت و توسعه رفتارهای مطلوب و از بین بردن، محدود کردن و تضعیف رفتارهای نامطلوب.

تعلیم و تربیت، تلاشی است مبتنی بر برنامه‌ریزی، اجرا و ارزیابی فعالیت‌های آموزشی و پرورشی.

تعلیم و تربیت، تلاشی است مبتنی بر پاسخگویی به نیازهای همه جانبه انسان.

من اگر خارم و گر گل، چمن آرایی هست

که از آن دست که می‌پروردم، می‌رویم

«حافظ»

تعلیم و تربیت، یا آموزش و پرورش (Education) لازم و ملزوم یکدیگر هستند.

تعلیم و تربیت، فرایندی پویا و دائمی است.

تعلیم و تربیت، ارزشمندترین و گران‌بهاترین امور است.

تعلیم و تربیت، مسئولیتی عظیم، دشوار، پیچیده و ظریف است.

تعلیم و تربیت، فرایند انسان‌سازی و انسانی‌کامل و رشید شدن است.

تعلیم و تربیت، از نخستین آموزشگاه و پرورشگاه، یعنی خانواده به

عنوان مقدس‌ترین نهاد جامعه آغاز می‌شود.

تعلیم و تربیت، علم، فن و هنر است که تلفیق هر سه احتمال موفقیت

را بالا می‌برد.

تعلیم و تربیت، برنامه‌ای است که توسط معلم - مربی، می‌تواند

متعلم - متربی را از وضع موجود با مطمئن‌ترین روش‌ها به سوی مقاصد عالی هدایت کند.

تعلیم و تربیت، نگاهی به گذشته دارد، اکنون را می‌نگرد و چشم‌انداز و

افق‌های آینده را در پیش‌رو دارد.

تعلیم و تربیت، دامنه و گستره‌ای گسترده دارد و به همه امور زندگی

انسان مربوط می‌شود.

تعلیم و تربیت، عین زندگی است، نه تقلیدی از زندگی.

تعلیم و تربیت، هم به این دنیا و هم به آن دنیا می‌اندیشد.

تعلیم و تربیت، تلاشی است مبتنی بر ارزش‌ها، هنجارها، باورها و اصول اخلاقی.

تعلیم و تربیت، تلاشی است مبتنی بر هدایت فرایند تأثیرگذاری فرد بر محیط و تأثیرپذیری فرد از محیط.

تعلیم و تربیت، تلاشی است هدفمند، هدفمدار و جهت‌دار.

تعلیم و تربیت، تلاشی است بیشتر از نوع پیشگیری، نه درمان.

تعلیم و تربیت، تلاشی است که بیشتر و پیش‌تر به ریشه‌ها و علت‌ها می‌اندیشد، نه معلول‌ها.

تعلیم و تربیت، تلاشی است که با توجه به نیازهای همه‌جانبه فرد، می‌خواهد او را به رشد همه‌جانبه برساند.

تعلیم و تربیت، به دنبال رشد و شکوفاسازی توان‌های بالقوه انسان در تمام ابعاد است.

تعلیم و تربیت، به دنبال پرورش انسان‌های سالم، چندبُعدی، جامع‌نگر و وحدت یافته است.

تعلیم و تربیت، به دنبال حفظ و تأمین سلامت جسمانی و روانی انسان است.

تعلیم و تربیت، به دنبال آماده‌سازی فرد برای زندگی در دنیای واقعی است، نه دنیای مصنوعی و گل‌خانه‌ای!

تعلیم و تربیت، به دنبال مستقل‌سازی انسان و قادرسازی او برای رفع نیازهاست.

تعلیم و تربیت، به دنبال مصون‌سازی و مقاوم‌سازی نسل‌هاست.

تعلیم و تربیت، به دنبال هدایت و رهبری انسان به سوی سعادت و سعادت‌مند شدن است.

تعلیم و تربیت، به دنبال فلاح و رستگاری، با تقوی و صالح شدن انسان است.

تعلیم و تربیت، به دنبال تزکیه و تهذیب نفس انسان است.

تعلیم و تربیت، به دنبال پرورش روحیه تعاون، جمع‌گرایی، ظلم‌ستیزی و نوع‌دوستی است.

تعلیم و تربیت، به دنبال تعدیل و متناسب‌سازی انتظارات با توان‌های فرد و پذیرش انسان همان‌گونه که هست، می‌باشد.

تعلیم و تربیت، به دنبال فراهم کردن فرصت‌هایی برای تجربه کردن و داشتن تعامل با محیط است.

تعلیم و تربیت، به فرد یاد می‌دهد تا خود را بشناسد، خود را باور کند و با خودش کنار بیاید.

تعلیم و تربیت، به فرد یاد می‌دهد تا توکلش به خدا باشد و قدر نعمت‌ها را بداند.

تعلیم و تربیت، به فرد یاد می‌دهد تا واقع‌بین باشد و مستقل و مثبت‌بیندیشد.

تعلیم و تربیت، به فرد یاد می‌دهد تا خود را با دیگری مقایسه نکند، بلکه خود را با خود مقایسه کند.

تعلیم و تربیت، به فرد یاد می‌دهد تا مسئولیت اعمال و گفتارش را

بپذیرد و علل موفقیت‌ها و عدم موفقیت‌های خود را بررسی و ارزیابی کند.

تعلیم و تربیت، براین باور است که انسان تربیت شده، می‌تواند انسان را تربیت کند.

تعلیم و تربیت، براین باور است که همدلی، همفکری، همکاری و هماهنگی کلیه عوامل تعلیم و تربیتی شرط اساسی موفقیت است.

تعلیم و تربیت، براین باور است که کسی که هدف‌ها را می‌شناسد و هدف‌مدار است، قادر است روش و وسیله مناسب و شایسته را به کار گیرد.

تعلیم و تربیت، به دنبال پرورش انسان‌هایی کامل، رشید، سالم، آگاه، عالم، مستقل، متعادل، متعهد، مسئول، مؤمن، مختار، آزاده، قدرشناس، شاکر، مجاهد، نیک‌اندیش، تلاشگر، بلند نظر، شجاع، عادل، نوع‌دوست، مهربان، صبور، قانع و مقاوم است.

... و سخن آخر اینکه تعلیم و تربیت به نظر این جانب عبارت است از:

مجموعه تلاش‌ها، فرصت‌ها، اقدامات، امکانات و برنامه‌ها از بدو انعقاد نطفه تا واپسین دم حیات برای رشد و شکوفاسازی توان‌های بالقوه فرد

به‌طور همه‌جانبه تا رسیدن به حداکثر ظرفیت و کمال.

به پژوه، ۱۳۸۶

معرفی چند منبع مفید

به پژوه، احمد (۱۳۸۶). راهنمای خانواده سالم: اصول برقراری رابطه انسانی با کودک و نوجوان (چاپ هفتم). تهران: انتشارات نهضت پویا (انتشارات انجمن اولیا و مربیان).

به پژوه، احمد (۱۳۸۲). انتظارهای کودکان از مادران و پدران چیست؟ (چاپ دوم): انتشارات پرنیان (انتشارات انجمن اولیا و مربیان).

پیاژه، ژان (۱۹۷۶). روان‌شناسی و دانش آموزش و پرورش (چاپ چهارم). ترجمه علی محمد کاردان (۱۳۷۴). تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

شریعتمداری، علی (۱۳۷۶). اصول تعلیم و تربیت (چاپ دهم). تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

شریعتمداری، علی (۱۳۷۷). اصول و فلسفه تعلیم و تربیت (چاپ دوازدهم). تهران: انتشارات امیرکبیر.

شریعتمداری، علی (۱۳۷۷). جامعه و تعلیم و تربیت: مبانی تربیت جدید (چاپ هفدهم). تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

شکوهی، غلامحسین (۱۳۸۷). تعلیم و تربیت و مراحل آن (چاپ بیست و دوم). مشهد: شرکت به نشر (انتشارات آستان قدس رضوی).

شکوهی، غلامحسین (۱۳۸۶). مبانی و اصول آموزش و پرورش (چاپ بیست و هشتم). مشهد: شرکت به نشر (انتشارات آستان قدس رضوی).

کاننت، امانوئل (۱۹۹۱). تعلیم و تربیت: اندیشه‌هایی درباره آموزش و پرورش (چاپ چهارم). ترجمه غلامحسین شکوهی (۱۳۷۴). تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

میلازه، گاستون (۱۹۹۶). معنی و حدود علوم تربیتی (چاپ دوم). ترجمه علی محمد کاردان (۱۳۷۵). تهران: انتشارات دانشگاه تهران.